

Protocol d'actuació davant el maltractament a les persones grans

PART III. INSTRUMENTS DE TREBALL

BCN

PART III
INSTRUMENTS
DE TREBALL

GUIA DE CONTINGUTS

MARC CONCEPTUAL - PROTOCOL D'ACTUACIÓ - INSTRUMENTS DE TREBALL

PART I

PART II

PART III

Direcció

Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports

Coordinació de l'edició

Departament de Comunicació

Coordinació tècnica i elaboració del document

Departament de Planificació i Processos

Grup motor

Departament de Gent Gran

Departament de Planificació i Processos

Institut Municipal de Serveis Socials

Desembre del 2014

PART III. INSTRUMENTS DE TREBALL

SUMARI

1. REGISTRE D'INDICADORS D'ALERTA	5
2. TAULA DELS FACTORS DE RISC I DE PROTECCIÓ PER A LA VALORACIÓ DE LES SITUACIONS DE MPG	9
3. TEST DE DETECCIÓ: PERSONA GRAN MALTRACTADA /EASI (ELDER ABUSE SUSPICION INDEX)	13
4. TEST DE DETECCIÓ: CUIDADOR CASE (THE CAREGIVER ABUSE SCREEN)	14
5. PREGUNTES ESPECÍFIQUES PER A L'ENTREVISTA DE VALORACIÓ DEL MALTRACTAMENT	15
6. ALTRES INSTRUMENTS DE VALORACIÓ	18
7. MESURES LEGALS DE PROTECCIÓ	27
8. PROCEDIMENT D'ACTUACIÓ LEGAL DAVANT LES SITUACIONS DE MP	32
8.1. Comunicat a la Fiscalia (Servei de protecció i tutela de víctimes)	33

3

Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports

Protocol
d'avaluació davant
el maltractament
a les persones grans

Instruments
de treball

Introducció

Una vegada plantejades les bases conceptuals de l'actuació davant el maltractament en la part I, i el Protocol per a fer efectiva aquesta actuació per part dels diferents agents implicats (part II), en aquesta **part III** s'incorporen els instruments de treball (procediments específics, comunicats, orientacions tècniques, taules de registre, etc.) que hauran d'utilitzar els professionals en la seva intervenció.

4

Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports

Protocol
d'avaluació davant
el maltractament
a les persones grans

Instruments
de treball

A partir del seu ús es garantirà una actuació homogènia per a tots els agents implicats i els diferents territoris de la ciutat.

Pel que fa als Procediments específics, a causa del seu caràcter intern, i el fet d'estar sotmesos a possibles canvis, no apareixen publicats en aquest document, sinó que estaran a disposició, permanentment actualitzats, al Portal del Professional (intranet corporativa de l'Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports).

1. REGISTRE D'INDICADORS D'ALERTA¹

Maltractament físic

	Observat ²	Manifestat ³
Caigudes reiterades inexplicables	☐	☐
Cremades	☐	☐
Ferides i contusions a diferents parts del cos	☐	☐
Fractures o luxacions recurrents	☐	☐
Lesions de difícil explicació o contradictòries sobre la causa que les ha produït	☐	☐
Mala conservació de la pell	☐	☐
Marques de subjecció	☐	☐
Pèrdua de pes	☐	☐
Pèrdua traumàtica de cabell	☐	☐
Punxades	☐	☐
Sobredosi o infradosi de medicació en sang	☐	☐

5

Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports

Protocol
d'avaluació davant
el maltractament
a les persones grans

Instruments
de treball

Maltractament sexual

	Observat	Manifestat
Infeccions de transmissió sexual	☐	☐
Infeccions genitals inexplicables	☐	☐
Lesions a les àrees genitals	☐	☐
Roba interior estripada o tacada	☐	☐
Sang o esgarrapades a la zona genital	☐	☐
Comportament sexual desinhibit	☐	☐
Rebuig a contactes físics	☐	☐

1. Són fets, conductes i símptomes que identifiquen o assenyalen la presència de maltractament. Per a cada possible tipus de maltractament hi ha una sèrie d'indicadors que poden fer pensar en la possibilitat que estiguem davant una situació de maltractament. Aquest guió només permet pautar l'observació i registrar sospites, ja que la confirmació o no de la situació serà objecte d'una investigació posterior. Es tracta d'un guió estàndard que pot ser emprat per diferents perfils professionals i en llocs de treball diversos. Per tant, és probable que sobre molts indicadors no es tingui informació o simplement no es produeixin, i hauran de quedar sense marcar.

2. Quan es tracta d'un fet, conducta o símptoma observat per part del professional que omple el Registre.

3. Quan es tracta d'un fet, conducta o símptoma manifestat o expressat per part de la persona que l'està rebent o bé per alguna altra persona de l'entorn.

Maltractament psicològic

(és important discriminar l'existència de deteriorament cognitiu)

	Observat	Manifestat
Autovaloració baixa o negativa	☐	☐
Agitació, ira	☐	☐
Angoixa, pors, actitud temerosa	☐	☐
Ansietat	☐	☐
Apatia, passivitat	☐	☐
Confusió o desorientació	☐	☐
Pèrdua de la gana	☐	☐
Trastorns de la son	☐	☐
Negació, actituds contradictòries o ambivalent	☐	☐
Dificultats per decidir qualsevol cosa o necessitat de consulta per a tot	☐	☐
Depressió	☐	☐
Intent de suïcidi	☐	☐
Aïllament. No relació amb xarxes (familiars, veïnals, amics, etc.)	☐	☐
No facilitació a la persona gran els objectes bàsics per viure	☐	☐
Escassa o nul·la intimitat	☐	☐
Infantilització	☐	☐
Insults, humiliació, tracte indiferent	☐	☐

Maltractament econòmic

	Observat	Manifestat
Canvis en el testament o els títols de propietat o transmissió de poders sobtats que afavoreixen noves amistats o membres de la família	☐	☐
Deteriorament progressiu del nivell de vida	☐	☐
No pagament de factures, deutes i despeses anormals	☐	☐
Desaparició sobtada de joies o altres efectes personals	☐	☐
Pèrdua de patrimoni	☐	☐
Demandes no justificades d'incapacitació per part de familiars o persones vinculades a la persona gran	☐	☐
Interès inusitat per fer-se càrrec de la persona gran	☐	☐

Moviments sospitosos en el compte o la targeta de crèdit de la persona gran	☐	☐
Retirades de diners incompatibles amb els mitjans de la persona gran	☐	☐
Vendes fraudulentos i enganyoses i/o estafes	☐	☐

Negligència

	Observat	Manifestat
Aspecte personal descuidat o en mal estat	☐	☐
Deshidratació	☐	☐
Desnutrició o malnutrició	☐	☐
Higiene corporal deficient	☐	☐
Hipotèrmia o hipertèrmia	☐	☐
Manca de pròtesis auditives, dentals o ulleres si són necessàries	☐	☐
Problemes de salut sense tractament o cura	☐	☐
Roba inadequada	☐	☐
Úlceres de decúbit	☐	☐
Manca d'un habitatge amb condicions d'habitabilitat o amb brutícia, acumulació de deixalles o males olors o amb elements perillosos	☐	☐

7

Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports

Protocol
d'avaluació davant
el maltractament
a les persones grans

Instruments
de treball

Abandó

	Observat	Manifestat
Abandonament de la persona gran en una institució, ja sigui en un hospital, equipament residencial, al carrer o al domicili	☐	☐

Vulneració de drets

	Observat	Manifestat
Censura de la correspondència	☐	☐
Manca de respecte a la llibertat i a la intimitat	☐	☐
Falta de consideració dels desitjos i decisions de la persona gran sobre aspectes vitals (on, amb qui i de quina forma vol viure)	☐	☐
Tractes discriminatoris i desconsiderats	☐	☐
Mobbing immobiliari	☐	☐

Indicadors associats a la persona que exerceix el possible maltractament

	Observat	Manifestat
Abús de substàncies tòxiques com alcohol, fàrmacs o altres	☐	☐
Depressió	☐	☐
Dificultats per resoldre situacions estressants o difícils	☐	☐
Malaltia mental	☐	☐
Trastorns de personalitat	☐	☐
Amb antecedents de violència familiar	☐	☐
Sembla no tenir les capacitats o coneixements necessaris per tenir-ne cura	☐	☐
Sobrecàrrega física i emocional	☐	☐
Aïllament social	☐	☐
Dependència de la víctima: econòmica, d'habitatge o altres	☐	☐
Percep la cura de la persona gran com una "càrrega" que no desitja assumir	☐	☐
Preocupació excessiva pels diners (costos que genera la cura de la persona gran)	☐	☐
Mai no és al domicili o mai no es posa en contacte amb el professional	☐	☐
És verbalment abusiu, controlador, mostra una actitud defensiva	☐	☐
Indiferència, menyspreu i/o còlera	☐	☐
Impedeix que la persona gran es relacioni amb altres persones	☐	☐
No facilita l'assistència	☐	☐
Obstaculitza la intervenció privada del professional	☐	☐
No deixa respondre la persona gran, respon en el seu lloc	☐	☐
Contradiccions importants	☐	☐
Oblida intencionadament les cites o les visites	☐	☐

2.

TAULA DELS FACTORS DE RISC I DELS FACTORS DE PROTECCIÓ PER A LA VALORACIÓ DE LES SITUACIONS DE MPG

Taula 1. Factors de risc i factors de protecció per a la valoració de les situacions de MPG

<p>FACTORS PERSONALS</p> <p><i>Variable relacionada directament amb la persona gran</i></p>	<p>Factors de risc⁴:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antecedents de maltractament • Gènere femení • Mala relació de la persona gran amb el/la responsable del maltractament • Analfabetisme <hr/> <p>Factors de protecció⁵:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Existència de vincle entre el professional/servei amb la persona gran • Col·laboració amb el pla de treball establert amb el/s professional/s • Accés i capacitat d'assimilar informació sobre el maltractament en general
<p>SALUT</p> <p><i>Variable relacionada amb l'estat de salut de la persona gran</i></p>	<p>Factors de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dependència física, psíquica o emocional • Deteriorament cognitiu • Salut mental i alteracions de la conducta • Depressió, desmotivació, autonegligència • Addiccions <hr/> <p>Factors de protecció:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tenir consciència de malaltia • Realitzar tractament regular • Acceptar ajuda • Comptar amb el suport de família extensa • Comptar amb el suport de la xarxa de l'entorn • Rebre el suport del SAD • Disposar dels recursos sanitaris adequats • Participar en espais de treball grupal, grups d'autoajuda, etc. • Vincular-se amb les Xarxes de Salut Mental (CSMA)

9

Qualitat de Vida, Igualtat i Esports

Protocol d'avaluació davant el maltractament a les persones grans

Instruments de treball

4. Factors de risc de maltractament: són circumstàncies o causes que contribueixen, influeixen o faciliten que es pugui desencadenar un maltractament.

5. Factors de protecció: són aquells elements, circumstàncies i/o variables que apaivaguen, compensen o disminueixen els efectes dels factors de risc de maltractament i poden fer que no aparegui.

<p>SITUACIÓ ECONÒMICA</p> <p><i>Variable relacionada amb l'estat econòmic de la persona gran</i></p>	<p>Factors de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dependència econòmica de tercers • Pobresa • Manca de liquiditat / disponibilitat efectiva dels propis recursos econòmics • Dificultat per administrar els seus béns • Risc d'espoli • Conjuntura de crisi econòmica <hr/> <p>Factors de protecció:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Capacitat de planificació econòmica per administrar i gestionar els béns propis • Percebre una pensió regular • Disposar del suport econòmic de família extensa • Disposar de poder adquisitiu per accedir a recursos i serveis • Acceptar mesures legals protectores (autotutela, voluntats anticipades, poder preventiu, assistència i guarda)
<p>ENTORN FAMILIAR</p> <p><i>Variable que inclou els factors directament relacionats amb el/la possible causant del maltractament</i></p>	<p>Factors de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cohabitació • Sobrecàrrega física i emocional del cuidador/a • Abús de substàncies tòxiques com l'alcohol, fàrmacs o altres • Trastorns mentals • Dependència de la persona gran: econòmica, d'habitatge o altres • Aïllament social • Pobresa • Amb antecedents de violència familiar • Síndrome de l'avi/àvia esclau/va • Mala relació amb la persona gran <hr/> <p>Factors de protecció:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tenir una família integradora • Cuidador/a amb vincle positiu amb els professionals de referència de l'àmbit social • Cuidador/a amb vincle positiu amb la xarxa de recursos de salut: atenció primària i especialitzada (CSMA, CAS, etc.) • Participar en grups de familiars cuidadors, d'ajuda mútua, etc.

<p>HABITATGE PROPI O DE LLOGUER</p> <p><i>Variable relacionada amb el lloc on viu la persona gran ja sigui de propietat o lloguer</i></p>	<p>Factors de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mala accessibilitat • Males condicions d'habitabilitat • Mobbing immobiliari • Comunitat de propietaris no receptiva a les necessitats de les persones grans • Manca d'habitatge (sense sostre) <p>Factors de protecció:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Disposar del Servei d'Atenció Domiciliària • Acceptació de neteja de xoc • Accés a recursos per rehabilitar l'habitatge • Sensibilitat de la comunitat de veïns/entorn veïnal a les necessitats de les persones grans • Conèixer l'existència de les Oficines de l'Habitatge (mecanismes de mediació a les comunitats de veïns, suport a la rehabilitació, instal·lació d'ascensors, etc.)
<p>ENTORN RESIDENCIAL</p> <p><i>Variable que fa referència al lloc on resideix de manera habitual o passa gran part del seu temps la persona gran. Inclou centres residencials i establiments socio-sanitaris</i></p>	<p>Factors de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tracte inadequat a les persones usuàries • Espai en males condicions d'higiene, intimitat, etc. • Política de personal inadequada • No acceptació de l'ingrés residencial per part de la persona gran (mala predisposició/actitud negativa) <p>Factors de protecció:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Centre residencial amb acompliment de les normatives de funcionament • Acompliment estricta de les normes d'habitabilitat i ubicació dels centres • Existència d'una política de personal sota paràmetres de qualitat (ràtios, sous, condicions laborals, formació i treball en equip, etc.) • Línies d'actuació clares i coherents • Coordinació, organització i supervisió òptima de l'atenció • Cura a l'hora d'adaptar les necessitats de les persones grans als condicionats organitzatius. • Respecte pels drets, les necessitats de cura i la vida social i relacional de la persona gran. • Acceptació de l'ingrés residencial per part de la persona gran (bona predisposició/actitud positiva)

<p>RELACIONS SOCIALS I XARXA DE SUPORT</p> <p><i>Variable que fa referència a la xarxa relacional de la persona gran o a la seva absència</i></p>	<p>Factors de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aïllament social • Escasses o nul·les relacions • Mala relació/conflictivitat amb el veïnat • Desconeixement de les noves tecnologies de la informació i comunicació (NTIC) facilitadores de l'accés a recursos / xarxes socials <p>Factors de protecció:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Disposar de xarxa de suport de l'entorn • Formar part d'associacions • Disposar d'una vida social activa i participativa • Tenir accés als recursos del lleure, oci, culturals i d'esbarjo • Conèixer l'oferta al catàleg de serveis de projectes de prevenció i detecció per a les persones grans (ex: Radars) • Conèixer els serveis de suport a l'espai públic (mediació al carrer, etc.) • Vincular-se amb les Xarxes de Salut Mental (CSMA) • Conèixer / possibilitar l'accés i l'ús de les NTIC (Teleassistència, telefonia mòbil, internet, etc.)
<p>CONTEXT SOCIAL I INSTITUCIONAL</p> <p><i>Variable que incorpora el conjunt àmbits institucionals directament relacionats amb les persones grans així com la societat en general</i></p>	<p>Factors de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vulneració dels drets • Edatisme • Tracte discriminatori • Manca de recursos • Retallada de prestacions (LAPAD, SAD, etc.) • Prestacions poc afavoridores dels col·lectius més vulnerables (ex: PNC vinculada a ingressos dels fills) <p>Factors de protecció:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Existència d'accions potenciadores i afavoridores del bon tracte institucional • Existència de polítiques de qualitat de vida que incloguin la prevenció, l'atenció, la promoció i la participació activa de les persones grans • Polítiques de benestar social, xarxes de recursos –socials, de salut, jurídics– adequats a les necessitats específiques de les persones grans • Sensibilització ciutadana per mitjà de l'educació en els valors del respecte • Existència de fórmules jurídiques que reconeguin drets a les persones cuidadores reals, malgrat no siguin família, com a element de reconeixement de la seva cura envers les persones grans (actualment no existeixen)

3.

TEST DE DETECCIÓ: PERSONA GRAN MALTRACTADA /EASI (ELDER ABUSE SUSPICION INDEX)

(Yaffe, M.J; Wofson, C.; Lithwick, M; Weiss, D. , 2008)

S'entendrà que hi ha sospita de maltractament en aquells casos en què s'obtingui una resposta afirmativa en qualsevol de les dues parts de les preguntes 2, 3, 4 i 5. En relació amb la pregunta 1, s'entendrà que hi ha una sospita de maltractaments si s'obté una resposta afirmativa a la segona part de la pregunta.

1. Alguna vegada alguna persona us ha facilitat ajuda per fer alguna de les activitats següents: rentar-vos, vestir-vos, anar a comprar, anar al banc o menjar?

No Sí

En cas que la resposta sigui afirmativa: Habitualment teniu problemes amb aquesta/es persona/es?

No Sí

2. Alguna persona us ha impedit obtenir menjar, roba, medicaments, ulleres, audiòfons o atenció mèdica, o us ha impedit estar amb gent amb qui volíeu estar?

No Sí

En cas que la resposta sigui afirmativa: Aquesta situació s'ha produït més d'una vegada?

No Sí

3. Us heu sentit molest/a perquè alguna persona us ha tractat d'alguna manera que us ha fet sentir-vos avergonyit/da o amenaçat/da?

No Sí

En cas que la resposta sigui afirmativa: Aquesta situació s'ha produït més d'una vegada?

No Sí

4. Alguna persona us ha obligat a signar documents o a utilitzar els seus diners o les seves pertinences en contra de la vostra voluntat?

No Sí

En cas que la resposta sigui afirmativa: Aquesta situació s'ha produït més d'una vegada?

No Sí

5. Alguna persona us ha amenaçat o atemorit, tocant-vos d'alguna manera que no us ha agradat o fent-vos mal físicament?

No Sí

En cas que la resposta sigui afirmativa: Aquesta situació s'ha produït més d'una vegada?

No Sí

La sisena pregunta va dirigida al professional que ha abordat les darreres cinc qüestions:

6. El maltractament envers les persones grans podria estar associat a símptomes o indicadors com ara poc contacte visual, introversió, malnutrició, qüestions d'higiene, talls, blaus, roba inadequada o qüestions relacionades amb l'administració inadequada de medicaments. Heu observat algun d'aquests signes durant els últims dotze mesos? Hi ha alguna altra persona, a banda del professional i la persona gran, durant l'entrevista?

13

Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports

Protocol
d'avaluació davant
el maltractament
a les persones grans

Instruments
de treball

4. TEST DE DETECCIÓ: CUIDADOR CASE (THE CAREGIVEN ABUSE SCREEN)

(Reis & Nahmiash , 1995)

S'ha de respondre de manera completa (preferentment l'ha d'omplir directament el/la cuidador/a). Un resultat de 4 punts o més pot indicar un nivell de risc alt de maltractament. No obstant, només una pregunta resposta afirmativament ja pot ser indicativa d'abús.

Contesteu si us plau aquestes preguntes com a cuidador d'una persona gran

	Sí	No
1. De vegades teniu problemes perquè (nom de la persona gran) controlï el seu geni o l'agressivitat?	☐	☐
2. Sovint us sentiu forçat a actuar contra la vostra voluntat o a fer coses que sentiu que no estan bé?	☐	☐
3. Trobeu difícil el maneig de la conducta de la persona que cuideu?	☐	☐
4. De vegades us veieu forçat a ser desconsiderat o aspre amb la persona que cuideu?	☐	☐
5. De vegades sentiu que no podeu fer el que realment seria necessari o el que s'hauria de fer per la persona que cuideu?	☐	☐
6. Sovint sentiu que heu de rebutjar-la o ignorar-la?	☐	☐
7. Sovint us sentiu tan cansat i exhaust que no podeu satisfer les necessitats de la persona que cuideu?	☐	☐
8. Sovint sentiu que li heu de cridar?	☐	☐

Puntuacions. Sí =1 ; No=0

Total puntuació:

5. PREGUNTES ESPECÍFIQUES PER A L'ENTREVISTA DE VALORACIÓ DEL MALTRACTAMENT

Preguntes adreçades a la possible persona maltractada

Preguntes generals:

- Viviu sol/a?
- M'agradaria que m'expliquessiu com van les coses per casa
- Us agradaria parlar d'alguna cosa en especial?
- Quina ajuda creieu que us aniria bé per millorar la vostra situació?
- Us sentiu segur/a on viviu?
- Com és la relació que manteniu amb les persones amb les quals viviu?
- Descrigueu com és un dia normal en la vostra vida

Preguntes específiques:

Prèviament, s'ha d'explicar que són preguntes que es fan a totes les persones que es troben en situacions similars a la seva i que sabem que poden resultar molestes o doloroses.

- **Sospita de maltractaments físics**
 - Algú us ha ferit d'alguna manera (copejat, bufetejat)?
 - Alguna vegada us han lligat a una cadira o tancat en una habitació?
 - Teniu por d'algú a casa?
- **Sospita de maltractaments sexuals**
 - Alguna vegada algú us ha tocat els genitals sense el vostre consentiment?
 - Us han forçat a fer actes sexuals que no volíeu fer?
- **Sospita d'abandonament / negligència**
 - Alguna vegada us han negat el menjar o la medicació que necessiteu?
 - Creieu que teniu a la vostra disposició menjar, roba i mediació quan la necessiteu?
 - Us han procurat facilitar les ulleres, audiòfon o dentadura postissa que necessiteu?
 - Passeu sol/a llargs períodes de temps?
 - Potdeu sortir de casa quan voleu?
 - Podeu veure parents i amics ?
 - Us controlen les trucades telefòniques?
 - Us ajuda algú a fer les activitats de la vida diària?
 - Viviu amb algú o teniu familiars propers que consumeixin drogues o alcohol o que tinguin alguna malaltia mental?
- **Sospita de maltractaments econòmics**
 - Us ocupeu dels vostres assumptes econòmics o se n'ocupa una altra persona?
 - Algú s'ha endut alguna cosa vostra o han utilitzat els vostres diners sense el vostre permís?
 - Heu signat algun document que no entenguessiu, i que tingués a veure amb la vostra economia?

15

Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports

Protocol
d'avaluació davant
el maltractament
a les persones grans

Instruments
de treball

- Us han obligat a signar un poder legal, un testament o qualsevol altre document en contra de la vostra voluntat?
- Us han obligat a fer compres per a altres, en contra dels vostres desitjos?
- El vostre familiar (referit a qui en té cura) depèn de vosaltres per a l'allotjament i qüestions econòmiques?
- Us han pressionat perquè deixeu de ser el propietari de la casa?
- Creieu que el vostre familiar (referit a qui en té cura) utilitza adequadament els vostres recursos econòmics?

- **Sospita de maltractaments psicològics**

- Us sentiu sol/a?
- Alguna vegada us han amenaçat (amb càstigs, ingrés en residència, etc.) o us repre-
nen?
- Alguna vegada us parlen o criden de manera que fan que us sentiu malament amb
vosaltres mateixos?
- Us han obligat alguna vegada a dinar a la força?

- **Sobre el “tracte de silenci”**

- Alguna de les persones amb quals viviu no us parla?
- Amb quina freqüència els vostres fills/família parlen amb vosaltres (mengeu junts,
etc.)?
- Quan va ser l'última vegada que va fer alguna cosa amb la vostra família (sortir a
passejar, per exemple)?
- Descriueu què fan perquè us sentiu ignorat o penseu que sou una càrrega per a ells
- Rebeu notícies o informació de forma rutinària (per exemple a través del correu)?
- Què passa quan no esteu d'acord en algun tema amb el vostre familiar?

És important també preguntar a la persona que rep el possible maltractament si l'han amenaçada de fer-li alguna d'aquestes coses.

Preguntes adreçades al possible responsable del maltractament

- Animar a descriure com és un dia típic en la seva vida per determinar la percepció de la persona cuidadora sobre el seu grau de càrrega o estrès.
- Quin tipus d'ajudes o suports té (d'altres familiars, voluntaris, respirs, etc.) i quines ajudes creu necessitar.
- Com és el seu estat de salut, tant físic com mental?.
- Què fa quan se sent enfadat o frustrat, per exemple: com afronta el fet d'haver de tenir cura del seu familiar en tot moment?.
- Coneixements que té sobre l'estat de salut del seu familiar i del tipus de cures que necessita, per exemple: quin és l'estat de salut del seu familiar, quines medicines pren o quin tipus de cures requereix.
- Grau d'ajuda que presta al familiar, per exemple: En quin grau es troba vostè involucrat en la realització de les activitats de la vida diària i la cura del familiar?
- Expectatives cap al seu familiar, per exemple: Què espera que el seu familiar faci per si mateix.
- Expectatives sobre el seu mateix paper, per exemple. Què creu que el seu familiar espera que faci per ell, qui fa aquestes coses, si és capaç de fer-les totes, si ha tingut alguna dificultat i de quin tipus.
- Quins compromisos té fora de casa i si treballa fora de casa.
- Grau de dependència per part del possible responsable dels maltractaments dels ingressos econòmics de la persona gran. Per avaluar aquesta qüestió, es poden introduir les preguntes plantejant: està preocupat per si el seu familiar pot accedir a tot allò que necessita? Té poder legal signat? Hi ha algú autoritzat a treure diners del compte del seu familiar? De quins diners disposa el seu familiar per cobrir les seves despeses? A qui pertany la casa?
- Si s'ha trobat evidència física de maltractaments abans de l'entrevista al cuidador, és essencial fer-li preguntes directes com ara: com creu que s'ha fet el seu familiar aquests blaus? Creu que el seu familiar està mal alimentat o mal hidratat?.

6. ALTRES INSTRUMENTS DE VALORACIÓ

AVALUACIÓ SOCIAL I FAMILIAR

QUALITAT DE VIDA: ESCALA DE FILADÈLFIA

Es tracta d'una escala basada en el concepte multidimensional de benestar psicològic, que parteix del supòsit que un estat de ànim elevat, es caracteritzaria per la sensació de satisfacció amb un mateix, un sentiment que "un té un lloc en aquesta vida" i l'acceptació del que no pot canviar.

Ítems	Punts	
	1	0
1. A mesura que us aneu fent grans les coses se us fan més difícils?	No	Sí
2. Teniu tanta energia com l'any passat?	Sí	No
3. Us sentiu sols?	No	Sí
4. Us molesteu més per coses petites ara que abans?	No	Sí
5. Penseu que a mesura que us aneu fent grans cada vegada sou menys útils?	No	Sí
6. A vegades esteu tan preocupats que no podeu dormir?	No	Sí
7. A mesura que us aneu fent grans, les coses són millor, pitjor, o igual que com us havíeu imaginat que serien?	Millor/ Igual	Pitjor
8. Sovint penseu que no val la pena viure?	No	Sí
9. Ara sou tan feliços com quan éreu joves?	Sí	No
10. Teniu molts motius per estar tristos?	No	Sí
11. Teniu por de moltes coses?	No	Sí
12. Sou més irascibles que abans?	No	Sí
13. La vida és dura i difícil la major part del dia?	No	Sí
14. Com us sentiu amb la vostra vida actual? satisfets o no satisfets	Satisfets	No satisfets
15. Us preneu les coses a pit?	No	Sí
16. Us altereu o disgusteu amb facilitat?	No	Sí

Total puntuació:

Si sumeu la puntuació podreu valorar el grau de satisfacció de qualitat de vida:

Punts	Grau de satisfacció
≤ 12	Alt
6 - 11	Regular
≥ 5	Baix

Satisfacció de qualitat de vida:

Puntuació a l'escala de Filadèlfia:

Grau de satisfacció:

AVALUACIÓ SOCIAL I FAMILIAR

ESCALA DE VALORACIÓ SOCIOFAMILIAR DE GIJÓN

L'escala de valoració sociofamiliar permet la detecció de situacions de risc o problemàtica social, és útil com un instrument específic de mesurament de la situació social, per a la incorporació a la pràctica assistencial dels professionals que treballen en l'atenció social o sanitària. Es tracta d'una escala de valoració de risc sociofamiliar que consta de 5 ítems.

L'escala consta de 5 ítems o variables (situació familiar, econòmica, habitatge, relacions i suport social), amb 5 possibles categories en cadascun d'ells, estableix una gradació des de la situació social ideal, o absència de problemàtica a l'objectivació d'alguna circumstància o problema social i s'obté així una puntuació global.

Situació familiar

Viu amb la família sense dependència física/psíquica	1
Viu amb el cònjuge d'edat similar a la vostra	2
Viu amb la família o el cònjuge i teniu algun grau de dependència	3
Viu sols i teniu fills a prop	4
Viu sols, no teniu fills o viuen lluny de casa vostra	5

19

Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports

Protocol
d'avaluació davant
el maltractament
a les persones grans

Instruments
de treball

Situació Econòmica

Més d' 1.5 vegades el salari mínim	1
A partir d' 1.5 vegades el salari mínim fins al salari mínim exclusivament	2
A partir del salari mínim fins a la pensió mínima contributiva	3
LISMI-FAS-Pensió no contributiva	4
Sense ingressos o més baixos que a l'apartat anterior ("4")	5

Habitatge

Adequat a les vostres necessitats	1
Barreres arquitectòniques a l'habitatge o al portal de la casa (graons, portes estretes, bany, etc.)	2
Humitats, higiene deficient, equipament inadequat (sense bany complet, aigua calenta, calefacció, etc.)	3
No hi ha ascensor, telèfon	4
Habitatge inadequat (barraques, habitatge declarat en estat ruïnós, manca d'equipaments mínims)	5

Relacions socials

Relacions socials	1
Relacions socials només amb la família i veïns	2
Relacions socials només amb la família i veïns	3
No sortiu mai de casa, rebeu visites	4
No sortiu i no rebeu visites	5

Suport de la xarxa social

Amb suport familiar i veïnal	1
Voluntariat social, ajuda domiciliària	2
No rebeu suport	3
Pendent d'ingressar a residència geriàtrica	4
Teniu atenció permanent	5

20

Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports

Protocol
d'avaluació davant
el maltractament
a les persones grans

Instruments
de treball

Valoració:

Es recomana la seva utilització fent un registre independent de cada una de les variables, ja que la seva utilitat principal no és definir un risc social sinó detectar dimensions deficientes. De fet s'han desenvolupat diferents versions que no inclouen puntuació. En qualsevol cas es considera que el punt de tall per a la detecció de risc social és de 16.

AVALUACIÓ SOCIAL I FAMILIAR

ESCALA DE SOBRECÀRREGA DEL CUIDADOR DE ZARIT

És un test que avalua la càrrega subjectiva associada al fet de cuidar en els aspectes següents: salut física i psicològica, àrea econòmica i laboral, relacions socials i relació amb la persona que rep les cures. És autoadministrat. En cas de no poder ser realitzat pel propi cuidador serà administrat pel professional sanitari. Consta de 22 ítems. Cada ítem es puntuja de l'1 ("mai") al 5 ("gairebé sempre").

Puntuació:

Punts	Sobrecàrrega
< 46	Sense sobrecàrrega
46-47 a 55-56	Sobrecàrrega lleu
>56	Sobrecàrrega intensa

S'administra una vegada a l'any o sempre que es sospita el risc de sobrecàrrega o claudicació del cuidador a través de la valoració (ja sigui mèdica, infermera o social).

Es registrarà la puntuació total i la data d'administració.

Escala de sobrecàrrega del *Cuidador de Zarit*

1= mai, 2= gairebé mai, 3= de vegades, 4= freqüentment, 5= gairebé sempre

	1	2	3	4	5
1. Penseu que el vostre familiar/pacient sol·licita més ajuda de la que realment necessita?	☐	☐	☐	☐	☐
2. Penseu que a causa del temps que dediqueu al vostre familiar/pacient ja no teniu prou temps per vosaltres?	☐	☐	☐	☐	☐
3. Us sentiu estressat/da pel fet d'haver de tenir cura del vostre familiar/pacient i haver, a més, d'atendre altres responsabilitats (ex.: la família o la feina)?	☐	☐	☐	☐	☐
4. Us sentiu avergonyit/da pel comportament del vostre familiar/pacient?	☐	☐	☐	☐	☐
5. Us sentiu irritat/da quan sou a prop del vostre familiar/pacient?	☐	☐	☐	☐	☐
6. Considereu que la situació actual afecta la vostra relació amb els vostres amics o altres membres de la vostra família d'una forma negativa?	☐	☐	☐	☐	☐
7. Teniu por del futur que espera al vostre familiar/pacient?	☐	☐	☐	☐	☐
8. Sentiu que el vostre familiar/pacient depèn de vosaltres?	☐	☐	☐	☐	☐
9. Us sentiu esgotat/da quan heu d'estar al costat del vostre familiar/pacient?	☐	☐	☐	☐	☐
10. Sentiu que la vostra salut s'ha vist afectada pel fet d'haver de tenir cura del vostre familiar/pacient?	☐	☐	☐	☐	☐
11. Sentiu que no teniu la vida privada que desitjariu a causa del vostre familiar/pacient?	☐	☐	☐	☐	☐

- 12. Sentiu que la vostra vida social s'ha vist afectada negativament pel fet d'haver de tenir cura del vostre familiar/pacient ○○○○○
- 13. (Només si l'entrevistat/da viu amb el pacient) Us sentiu incòmodes quan convideu amics a casa, a causa del vostre familiar/pacient? ○○○○○
- 14. Creieu que el vostre familiar/pacient espera que en tingueu cura com si fóssiu l'única persona amb qui poguéu comptar? ○○○○○
- 15. Creieu que no disposeu de diners suficients per tenir cura del vostre familiar/pacient, a més de la resta de despeses que teniu? ○○○○○
- 16. Sentiu que no sereu capaç de tenir cura del vostre familiar/pacient durant gaire temps més? ○○○○○
- 17. Sentiu que heu perdut el control sobre la vostra vida des que es va manifestar la malaltia del vostre familiar/pacient? ○○○○○
- 18. Desitjaríeu poder encarregar la cura del vostre familiar/pacient a una altra persona? ○○○○○
- 19. Us sentiu insegur/a respecte a allò que heu de fer amb el vostre familiar/pacient? ○○○○○
- 20. Sentiu que hauríeu de fer més del que feu pel vostre familiar/pacient? ○○○○○
- 21. Creieu que podríeu tenir més cura de la que teniu amb el vostre familiar/pacient? ○○○○○
- 22. En general, us sentiu molt sobrecarregat/da pel fet d'haver de tenir cura del vostre familiar/pacient? ○○○○○

AVALUACIÓ PSICOLÒGICA

ESCALA DE DEPRESSIÓ I D'ANSIETAT DE GOLDBERG

És una escala que mesura la depressió i l'ansietat. Aquesta escala no proporciona diagnòstic de "cas" psiquiàtric, tan sols la probabilitat de ser-ho. Cal confirmar-ho amb una entrevista diagnòstica semioberta o dirigida.

Puntuació:

No es puntuaran els símptomes que durin menys de 2 setmanes o que siguin "d'intensitat lleu". Les 4 primeres preguntes de les subescales d'ansietat (A) i depressió (D) són obligatòries. Només en el cas de contestar afirmativament a 2 o més preguntes d'ansietat o a 1 o més de depressió continuarem amb la resta de preguntes de cada subescala. La puntuació és independent per a cada subescala.

La puntuació total és igual al número d'ítems valorat positivament (1 punt cada un).

El punt de tall per a "ansietat probable" és³ 4 i per a "depressió probable" és³ 2.

Falsos positius: malalties somàtiques greus, dolor, estrès, adversitats recents, problemàtica social greu, afectació cerebral i situacions especials.

Falsos negatius: trastorns crònics, personalitats anormals, conductes de negació, afectació cerebral, conveniència social, alcoholisme i drogodependències.

23

Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports

Protocol
d'avaluació davant
el maltractament
a les persones grans

Instruments
de treball

Escala d'ansietat-depressió (EADG): Escala de Goldberg

Escala A (ansietat)

	Sí	No
1. Us heu sentit molt excitat, nerviós o en tensió?	1	0
2. Heu estat molt preocupat per alguna cosa?	1	0
3. Us heu sentit molt irritable?	1	0
4. Heu tingut dificultat per relaxar-vos?	1	0
	Subtotal:	<input type="text"/>
<i>(Continuar si 2 o més respostes són afirmatives)</i>		
5. Heu dormit malament? Heu tingut problemes per dormir?	1	0
6. Heu tingut mals de cap o de nuca?	1	0
7. Heu tingut algun dels símptomes següents: tremolors, formigueigs, mareigs, suors o diarrea?	1	0
8. Heu estat preocupat per la vostra salut?	1	0
9. Heu tingut alguna dificultat per conciliar el son, per quedar-vos adormit?	1	0
	Total puntuació:	<input type="text"/>

Escala B (depressió)

	Sí	No
1. Us heu sentit amb poca energia?	1	0
2. Heu perdut l'interès per les coses?	1	0
3. Heu perdut la confiança en vosaltres mateixos?	1	0
4. Us heu sentit desesperançat?	1	0
	Subtotal:	
<i>(Continuar si 1 o més respostes són afirmatives)</i>		
5. Heu tingut dificultats per concentrar-vos?	1	0
6. Heu perdut pes (a causa de falta d'apetit)?	1	0
7. Us desperteu massa d'hora?	1	0
8. Noteu que sou més lent?	1	0
9. Creieu que heu tingut tendència a trobar-vos pitjor als matins?	1	0
	Total puntuació:	

AVALUACIÓ PSICOLÒGICA

ESCALA DE DEPRESSIÓ GERIÀTRICA DE YESAVAGE-5

És una escala que avalua aspectes cognitius-conductuals relacionats amb les característiques específiques de la depressió en la gent gran i permet identificar l'estat afectiu dels pacients geriàtrics.

La recollida d'informació es du a terme a través de l'autoadministració per part del pacient però també potser heteroadministrat pel professional.

Puntuació:

La resposta negativa a la pregunta 1 i la positiva a la pregunta 2, 3, 4 i 5 puntua 1 punt.

Punts	Grau de depressió
0-1	Sense depressió
≤ 2	Possible depressió

S'aplicarà a partir de la valoració dels professionals quan hi hagi sospita de depressió. En cas de resultar negativa es realitzarà als 2 anys. Si resulta positiva sempre és necessari una entrevista personal.

Escala de depressió geriàtrica de Yesavage-5

	Sí	No
1. Esteu satisfets amb la vostra vida?	☐	☐
2. Us avorriu sovint?	☐	☐
3. Us sentiu tot sovint abandonat?	☐	☐
4. Preferiu quedar-vos a casa en lloc de sortir i fer coses noves?	☐	☐
5. Us sentiu inútil actualment?	☐	☐

25

Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports

Protocol
d'avaluació davant
el maltractament
a les persones grans

Instruments
de treball

AVALUACIÓ PSICOLÒGICA

ESCALA DE HAMILTON (consultable en línia)

http://www.actad.org/actad_cat/test_cat/test_hamilton_cat.php

MALALTIES PSIQUIÀTRIQUES DIAGNOSTICADES SEGONS DSM IV-R (consultable en línia)

<http://www.dsm-iv.org.es/indice-del-manual.html>

7. MESURES LEGALS DE PROTECCIÓ

Denúncia de maltractaments

C.P. Art. 173.2; 226; 229; 224 específics. Genèrics, segons tipus de contravençió

Els aspectes jurídics del maltractament a la gent gran es recullen essencialment en el Codi penal i poden consistir en faltes o delictes, depenent de la gravetat de l'agressió.

Internament o ingrés involuntari

Art. 212-4 i següents Codi civil de Catalunya

L'internament d'una persona per raó de trastorn psíquic o malalties que puguin afectar la capacitat cognitiva requereix l'autorització judicial si la seva situació no li permet decidir per si mateixa.

Si per motius d'urgència cal l'ingrés sense dilació, un facultatiu pot constatar la causa i s'ha de fonamentar en un risc immediat i greu per a la salut del malalt o per a la integritat física o psíquica del malalt o d'altres persones. En aquest cas, el director de l'establiment on es faci l'internament ho ha de comunicar a l'autoritat judicial en 24 hores.

La fiscalia proposa substituir el terme "internament" pel "d'ingrés" que considera menys pejoratiu. No sempre un ingrés involuntari va unit a un procediment d'incapacitat, ja que es tracta de dos procediments diferents. En ocasions, aquest ingrés pot ser una mesura cautelar adoptada dintre del tràmit de modificació de la capacitat. (art. 212.4 i seg.).

L'ingrés involuntari d'una persona es pot demanar a la Fiscalia, al Jutjat de Guàrdia o al Jutjat Degà.

Modificació de la capacitat

Art. 756 i següents de la Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament civil i Art. 222-1 i seg. del Codi civil de Catalunya

La personalitat civil s'adquireix pel naixement, tot i que, el concebut té la consideració de persona a tots els efectes que li siguin favorables si arriba a néixer. La capacitat d'obrar d'una persona es fo-

namenta en la seva capacitat natural. La capacitat d'obrar plena s'assoleix amb la majoria d'edat, als 18 anys. Les limitacions a la capacitat d'obrar s'han d'interpretar de manera restrictiva, d'acord amb la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat, aprovada a Nova York el 13 de desembre de 2006 i ratificada per l'Estat espanyol.

La modificació de la capacitat o incapacitació d'una persona es pot fer únicament en procediment judicial contradictori i sempre amb intervenció del ministeri fiscal. Cal diferenciar aquest procediment de la resolució administrativa que reconeix el grau de discapacitat.

La sentència que acorda la incapacitat, total o parcial, de la persona ha de determinar també el grau de limitacions o actes que la persona declarada incapaç no pot realitzar i comporta la constitució de la tutela d'aquesta persona. L'autoritat judicial ha de nomenar per a aquest càrrec les persones designades per l'incapaç en escriptura pública (autotutela) o a altres parents o entitats en cas de no haver-ho fet la persona incapaç.

La modificació de capacitat d'una persona es pot demanar a la Fiscalia. Si són familiars legitimats, s'ha d'interposar una demanda judicial al Jutjat, amb intervenció preceptiva d'advocat i procurador.

Tutela

Art. 222-1 i següents Codi civil de Catalunya

La tutela és una institució de protecció de la persona en el cas que sigui declarada incapaç. La tutela es defereix per testament o codicil (en el cas de fills menors), en escriptura pública o mitjançant resolució judicial.

El tutor ha de tenir cura del tutelat i li ha de procurar aliments si els recursos d'aquest no són suficients; ha de tractar el tutelat amb consideració i tots dos s'han de respectar mútuament. El tutor pot establir el lloc de residència del tutelat.

El tutor ha de demanar autorització judicial per a determinats actes, tals com, entre altres, alienar béns immobles, renunciar a crèdits, formalitzar préstecs, etc.

Si es tracta de persones jurídiques, la llei els permet que s'excusin de l'exercici de la tutela si no disposen de mitjans suficients per desenvolupar-la adequadament o si les condicions personals del tutelat són alienes a les finalitats per a les quals han estat creades.

La tutela és un procediment de jurisdicció voluntària, en què no cal la intervenció d'advocat i procurador.

Guarda de fet

Art. 225-1 i següents Codi civil de Catalunya

És guardadora de fet la persona física o jurídica que té cura d'un menor o d'una persona en situació d'incapacitació, si no està en potestat parental o tutela o, encara que ho estigui, si els titulars d'aquestes funcions no les exerceixen.

En cas de guarda de fet d'una persona major d'edat en situació d'incapacitació, si aquesta està en un establiment residencial, la persona titular de l'establiment ho ha de comunicar a l'autoritat judicial o al ministeri fiscal en el termini de 72 hores des de l'inici de la guarda.

El guardador de fet ha de tenir cura de la persona en guarda i ha d'actuar sempre en benefici d'aquesta. Si n'assumeix la gestió patrimonial, s'ha de limitar als actes d'administració ordinària.

La guarda de fet s'extingeix per desaparició de les causes que la van motivar, per la declaració de desemparament si és un menor, pel nomenament de defensor judicial o per la constitució del règim de protecció pertinent (tutela, curatela, etc.)

Document d'Autotutela

Art. 222-4 i següents Codi civil de Catalunya

L'Autotutela ens permet triar un tutor

que vetlli pels nostres drets i interessos un cop no puguem decidir per nosaltres mateixos.

Es fa davant de notari. La sentència judicial de modificació de capacitat comporta la designa de tutor que faci les funcions de protecció de la persona declarada totalment o parcialment incapaç.

Pel cas de ser declarada incapaç, tota persona amb plena capacitat d'obrar pot nomenar o excloure una o més persones perquè exerceixin els càrrecs tutelars. Aquestes disposicions cal fer-les en escriptura pública, que també podrà comprendre disposicions relatives al funcionament o règim adequat, pel que fa a la cura de la seva persona.

Aquestes disposicions cal haver-les fet abans d'instar procediment sobre la capacitat o que el ministeri fiscal hagi iniciat diligències.

Les escriptures públiques que contenen aquestes disposicions s'han d'inscriure en el Registre de Nomenaments Tutelars no Testamentaris, i seran notificades d'ofici pel Notari atorgant.

L'autoritat judicial ha de nomenar tutors les persones designades en l'acte de delació voluntària, llevat que, circumstàncies sobrevingudes facin necessari prescindir-ne o, també, en el supòsit de que la delació s'hagi fet dins l'any anterior a l'inici del procediment de modificació de la capacitat.

Poder preventiu

Art. 222-2 i següents Codi civil Catalunya

Es tracta d'un poder que una persona pot atorgar en previsió de pèrdua sobrevinguda de capacitat, per causa de malaltia, deficiència psíquica o deteriorament cognitiu, designant un apoderat perquè tingui cura de llurs interessos. Es pot establir la data o el moment en què ha de començar a tenir efecte, fixar les mesures de control i les causes d'extinció.

És aconsellable en situacions de malal-

tia d'Alzheimer en fase inicial. És a dir, en el moment d'atorgar el poder, cal tenir plena capacitat mental.

L'apoderat necessita autorització judicial per als mateixos actes que el tutor, llevat que el poderdant l'hagi exclosa expressament. Els actes que requereixen autorització judicial són, entre altres: alienar béns immobles o drets reals sobre els béns, renunciar a drets o gravar-los, etc.

Cal atorgar-lo en escriptura pública notarial i sempre a persones de tota confiança ja que, les facultats que atorga seguiran en vigor tot i ser declarada incapaç la persona atorgant. Si posteriorment es constitueix la tutela, l'autoritat judicial, a instància de qui sigui tutor, pot acordar l'extinció del poder. Per fer un poder preventiu cal anar a un notari.

Testament

Art. 421-13 i següents i Art. 451.1 i següents sobre legítimes. Llei 10/2008, de 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions

És el document on una persona manifesta la voluntat respecte de la seva successió, que s'obre en el moment de la mort. És unipersonal. No pot ser atorgat per més d'una persona alhora. En testament sempre s'ha d'instituir un o més hereus, amb la possibilitat d'establir llegats i altres disposicions. Com a limitació a la voluntat de l'atorgant, cal respectar les legítimes establertes per llei. Pot ser notarial, obert o tancat, i també pot ser hològraf.

La manca d'institució d'hereu es pot substituir amb el nomenament de marmessor universal

Perquè sigui vàlid el testament hològraf cal que estigui escrit i signat de manera autògrafa pel testador amb la indicació del lloc i la data de l'atorgament. Si conté paraules retallades, esmenades, afegides o entre línies, l'atorgant les ha de salvar amb la seva signatura. Una

vegada produït el traspàs, cal presentar-lo davant el jutge o funcionari competent a fi que sigui adverat i se n'ordeni la protocol·lització. Cal validar-los en un termini de 4 anys des de la mort del testador i han de ser protocol·litzats en el termini de sis mesos des de la resolució de l'expedient.

Assistent personal

Art. 226-1 i i següents Codi civil de Catalunya. Ordre ASC/471/2010, de 28 de setembre, per la qual es regulen les prestacions i els i les professionals de l'assistència personal a Catalunya

La persona major d'edat que ho necessita per tenir cura d'ella mateixa o dels seus béns, a causa de la disminució no incapacitant de les seves facultats físiques o psíquiques, pot sol·licitar a l'autoritat judicial el nomenament d'un/a assistent (Jurisdicció voluntària). L'autoritat judicial ha de respectar la voluntat de la persona que s'ha d'assistir pel que fa al nomenament o exclusió d'alguna persona per exercir la funció d'assistència. Cal comunicar la resolució judicial al Registre Civil del lloc on consti inscrit el naixement de la persona assistida.

En la resolució de nomenament, el jutge determina l'àmbit personal o patrimonial de l'assistència i els interessos dels quals ha de tenir cura l'assistent. A petició de la persona assistida es pot conferir a l'assistent funcions d'administració del patrimoni.

Els actes jurídics que faci la persona assistida sense la intervenció de l'assistent, són anul·lables a instància de l'assistent o del tutor si es constitueix la tutela, i dels hereus de la persona assistida, en el termini de quatre anys.

Si l'assistent té coneixement de circumstàncies que permetin l'extinció, o modificació del seu àmbit de funcions, ho ha de comunicar a l'autoritat judicial.

L'assistència s'extingeix per la mort de la persona assistida, per la desaparició

de les circumstàncies que la van determinar o per la incapacitació de la persona assistida. Si són compatibles amb aquesta funció, s'apliquen les normes de la tutela sobre excusa i remoció o rendició de comptes.

La llei 39/2006, de 14 de desembre, coneguda com a Llei de la dependència, estableix una prestació econòmica d'assistència personal que regula i concreta l'Ordre més amunt esmentada. La cartera de serveis socials la registra amb les referències 1.2.6.3.5.1 i 1.2.6.3.5.2. Es pot concedir com a prestació econòmica o com a prestació de servei. Per obtenir aquesta prestació cal reunir els requisits indicats a l'Ordre, que n'estableix també el procediment per a la sol·licitud, els requisits i obligacions de l'assistent i les causes d'extinció de la prestació.

En aquest cas, s'ha de signar un contracte de treball o de prestació de serveis, directament amb l'assistent personal o bé un contracte de serveis amb l'entitat acreditada que faciliti les persones assistents.

Es tracta de dues figures molt semblants però que presenten diferències diverses. L'una es constitueix per via judicial i l'altra és una prestació administrativa.

Deure d'aliments entre parents

Art. 237-1 i i següents Codi civil de Catalunya

Existeix una pensió d'aliments envers els pares, si aquests no tenen recursos. És un dret reconegut des de fa molt de temps, però que es reclama molt poc. S'ha de reclamar per la via judicial.

Estan obligats a prestar-se aliments els cònjuges, els descendents, els ascendents i els germans. Els germans més majors d'edat i no discapacitats només tenen dret als aliments necessaris per a la vida. Estan exemptes de l'obligació les persones que tenen reconeguda la condició de discapacitades, excepte en el cas que, previsiblement, les seves

possibilitats excedeixin les necessitats futures, tenint en compte el seu grau de discapacitat.

S'entén per aliments tot el que és indispensable per al manteniment, l'habitatge, el vestit i l'assistència mèdica de la persona alimentada. Si és menor també inclou les despeses de formació. Els aliments inclouen les despeses funeràries, si no estan cobertes d'una altra manera.

Pot reclamar els aliments la persona que els necessita o el seu representant legal i l'entitat pública o privada que l'aculli, sempre que la necessitat no derivi d'una causa que li sigui imputable, mentre la causa subsisteixi. L'entitat pública o privada o qualsevol altra persona que presti aliments, si la persona obligada no ho fa, pot repetir contra aquesta darrera o els seus hereus les pensions corresponents a l'any en curs i a l'any anterior.

El dret d'aliments es té des que es necessiten, però no es poden demanar els anteriors a la data de la reclamació. Si hi ha més d'una persona obligada, l'obligació s'ha de distribuir entre elles en proporció als seus recursos econòmics i possibilitats, tot i que, depenent de les circumstàncies el jutge podria imposar la prestació completa a una de les persones obligades. La quantia es determina en proporció a les necessitats d'aliments i a les possibilitats de la o les persones obligades a prestar-los.

El dret als aliments és irrenunciable, intransmissible i inembargable, i no es pot compensar amb el crèdit que l'obligat a prestar-lo tingui respecte a l'alimentat.

Pel que fa al contracte d'aliments, una de les parts s'obliga a proporcionar habitatge, manutenció i assistència de tot tipus a una persona durant la seva vida, a canvi de la transmissió d'un capital en qualsevol classe de béns i drets.

Previsions patrimonials, com un recurs legal preventiu que permet evitar la dependència econòmica o la falta de recursos líquids. Així tenim, per exem-

ple la Venda amb reserva d'ús de fruit: (Llei 5/2006, de 10 de maig, del Llibre Cinquè del CCC, relatiu als drets reals. Art. 561-21 i següents). Es pot subscriure un contracte de compravenda, on es ven l'habitatge, es rep tota la quantitat econòmica del seu valor i la persona es reserva l'ús de l'habitatge i hi pot romandre.

Relacions convivencials d'ajuda mútua

Títol IV, 240-1 i següents. Llei 25/2012, del 29 de juliol, del llibre segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família

Dues o més persones que conviuen en un mateix habitatge habitual i que comparteixen, sense contraprestació i amb voluntat de permanència i d'ajuda mútua, les despeses comunes o el treball domèstic, o ambdues coses, constitueixen una relació de convivència d'ajuda mútua, que es regeix pels acords que hagin estipulat o si no n'hi ha, pel que estableix el Codi Civil de Catalunya.

Poden constituir una relació de convivència d'ajuda mútua les persones majors d'edat unides per vincles de parentiu en línia col·lateral sense límit de grau i les que tenen relacions de simple amistat o companyia, sempre que no estiguin unides per un vincle matrimonial o formin una parella estable amb una altra persona amb la qual convisquin.

El nombre màxim de convivents, si no són parents, és de quatre. Es poden constituir en escriptura pública, a partir de la qual tenen plena efectivitat, o pel transcurs d'un període de dos anys de convivència. Els convivents poden regular vàlidament, amb llibertat de forma, les relacions personals i patrimonials, i els drets i deures respectius durant la convivència, sempre que aquests acords no perjudiquin terceres persones.

Acolliment de persones grans

Llei 22/2000, de 29 de desembre, d'acolliment de persones grans

Persones acollidores i acollides conviuen en un mateix habitatge habitual, sigui el de les persones acollidores o el de les acollides, amb l'objecte que els primers tinguin cura dels segons, els donin aliments, els prestin assistència, els procurin el benestar general i els atenguin en situacions de malaltia. Persones acollidores i acollides han de prestar-se ajuda mútua i compartir les despeses de la llar i el treball domèstic de la manera pactada, la qual ha de respondre a les possibilitats reals de cada part. La contraprestació es pot fer mitjançant la cessió de béns mobles, de béns immobles o en diners. El domicili on té lloc l'acolliment ha de tenir condicions d'habitabilitat i d'accessibilitat tant infraestructurals com de serveis. L'acolliment requereix que les persones acollides i acollidores no tinguin parentiu entre elles fins al segon grau. Les persones acollides no poden ésser menors de seixanta-cinc anys. L'acolliment s'ha de constituir en escriptura pública, la qual s'ha d'inscriure en el registre corresponent.

8. PROCEDIMENT D'ACTUACIÓ LEGAL DAVANT DE SITUACIONS DE POSSIBLE MALTRACTAMENT A PERSONES GRANS

La intervenció davant una situació de maltractament inclou també l'abordatge legal. Els professionals actuaran d'una manera determinada en funció de la capacitat per decidir de la persona, així com del nivell d'urgència (atenció immediata o preferent).

Els centres de serveis socials disposen del suport del servei d'assessorament jurídic; els professionals de l'advocacia a més d'atendre, assessorar i orientar les

possibles persones maltractades, fan també tasques de suport als professionals i donen les orientacions i l'acompanyament necessari en cada situació.

Quan la situació requereix posar en coneixement de la Fiscalia els fets, s'activarà el Comunicat adjunt omplint l'*Informe social sobre sospita de maltractament a persones grans* i a la vegada, s'enviarà còpia al Departament Jurídic de l'IMSS per fer-ne el seguiment.

32

Qualitat de Vida, Igualtat i Esports

Protocol d'avaluació davant el maltractament a les persones grans

Instruments de treball

Gràfic 1. Procediment d'actuació legal davant de situacions de possible MPG

8.1. Comunicat a la Fiscalia (Servei de protecció i tutela de víctimes)

Informe social sobre sospita de maltractament a persones grans

Informe a iniciativa del Servei: Data:

Adreça: Telèfon:

Emès pel funcionari/a núm. (matrícula):

PRESSUMPTE VÍCTIMA:

Nom i cognoms:

(Annexar fotocòpia del DNI)

Data i lloc de naixement:

Domicili habitual: Tel.

Població: CP:

Domicili actual: Tel.

Població: CP:

33

Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports

Protocol
d'avaluació davant
el maltractament
a les persones grans

Instruments
de treball

1. Tipus de maltractament detectat

Es pot assenyalar més d'una tipologia de maltractament; les tipologies assenyaldes no són excloents entre elles.

Maltractament físic

Lesions (Art. 147,148,617 Codi Penal)

Coaccions (obligar amb violència a fer el que no vol, o estigui prohibit) (Art. 172 Codi Penal)

Detenció il·legal (retenció, tancament, aïllament de la persona) (Art. 163, 165, 166 Codi Penal)

Altres:

Maltractament psicològic o emocional

Amenaces (Art. 169, 170, 171 Codi Penal)

Tracte degradant i contra la integritat moral (Art. 173 Codi Penal)

Agressions verbals, insults

- Vexacions** (fer patir algú, etc.) (Art. 620 Codi Penal)
- Coaccions (Art. 172 Codi Penal)
- Violència domèstica i habitualitat (Art. 173.2 i 173.3 Codi Penal)
- Altres:

Maltractament sexual

- Agressions (tocaments, etc.) (Art. 178, 179, 180 Codi Penal)
- Abús (Art. 181, 182 Codi Penal)
- Assetjament sexual (Art. 184, 185, 186 Codi Penal)
- Altres:

Maltractament econòmic

- Estafa (induir a fer un acte de disposició en perjudici seu) (Art. 248, 249, 250 Codi Penal)
- Apropiació indeguda (Art. 252 Codi Penal)
- Altres:

Negligència

- No complir deures com a cuidador/a intencionadament
- Altres:

Abandó

- Provocar desemparament de la persona gran necessitada (Art. 226 i 228 Codi Penal)
- Abandó d'un incapaç per part del seu tutor o guardador de fet (Art. 229 i 230 Codi Penal)
- Deixar de prestar assistència o auxili a persona d'edat avançada o discapacitada que es trobi desvalguda i depengui de la seva cura (Art. 618 i 619 Codi Penal)
- Altres:

Vulneració de drets

- Induir a abandonar domicili familiar (Art. 224 Codi Penal)
- Censura de correspondència
- Manca de respecte a la intimitat i la llibertat
- Mobbing* immobiliari
- Altres:

2. Pressumpte agressor / persones implicades. Relació amb la víctima

Les persones han d'estar identificades amb el seu nom i cognoms, telèfon i adreça (annexar Fotocòpia DNI si és possible). Cal indicar extrems com l'estat civil, possibles familiars, persones amb qui conviu, persones que han sigut testimonis dels fets, etc.

Nom i cognoms:

Dades de contacte (telèfon, adreça):

35

Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports

Protocol
d'avaluació davant
el maltractament
a les persones grans

Instruments
de treball

3. Com s'ha tingut coneixement dels fets

S'haurà de fer constar les fonts d'informació que s'han emprat (expedient obert al CSS o a altres serveis, etc.) i les tasques realitzades per tal d'aconseguir el nombre màxim de dades possibles (citacions familiars, declaració treballador familiar, informe mèdic, denúncia, etc.).

4. Actuacions realitzades / Cronologia

Breu relat de com s'inicia l'expedient, data inici, entrevistes amb les persones implicades (al CSS, al domicili, a altres recursos, etc.)

Indicar clarament la situació actual i fer èmfasi en el maltractament que ha patit la víctima, si existeix encara un risc per ella, la continuïtat de l'acció, etc.

Redacció clara, concisa i exacta. No utilitzar sigles ni argot professional (sí paraules tècniques), amb paraules concretes i curtes.

36

Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports

Protocol
d'avaluació davant
el maltractament
a les persones grans

Instruments
de treball

5. Contacte amb altres serveis i resum de la informació obtinguda

☐ Àrea Bàsica de Salut	Data: ____
☐ Centre de Salut Mental d'Adults	Data: ____
☐ Hospital	Data: ____
☐ Centre residencial	Data: ____
☐ Centre de Dia	Data: ____
☐ Guàrdia Urbana	Data: ____

Servei Tècnic de Districtes Data:

Mossos d'Esquadra Data:

Altres (especificar):

Informació obtinguda:

6. Resum situació psicosocial

Indicar, si es coneix, informes de salut, estat emocional de la víctima, ingressos que disposa la víctima, condicions de l'habitatge, suport social i/o familiar que té.

1- Estat salut:

2- Estat emocional:

3- Situació econòmica:

4- Situació habitatge:

5- Suport social:

6- Suport familiar:

7. Valoració

Opinió del/la professional respecte de les dades obtingudes.

38

Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports

Protocol
d'avaluació davant
el maltractament
a les persones grans

Instruments
de treball

8. Informació a la persona interessada

En relació amb aquest informe, la persona interessada:

- Ha estat informada del seu contingut i presentació a la Fiscalia
 - Hi està d'acord
 - No hi està d'acord
- No ha estat informada (motius)

Barcelona, de de

Signat

Funcionari/ària núm. (matrícula)

NOTA: Una vegada s'ha comunicat la situació a Fiscalia, s'enviarà una còpia d'aquest informe al Departament Jurídic de l'IMSS per fer-ne el seguiment oportú.

BCN

**Protocol d'avaluació
davant el maltractament
a les persones grans**

Marc conceptual,
protocol d'actuació
i instruments de treball

**bcn.cat/
gentgran**

facebook.com/Bcn.cat
twitter.com/Barcelona_cat